

Niklas Helwig, johtava tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

COVID-19 VAATII EUROOPALTA STRATEGISTA AUTONOMIAA

EU:N HALLITAVA GLOBAALEJA RIIPPUVUUKSIA VETÄYTYMÄTTÄ KUOREENSA

Koronaepidemia on paljastanut Euroopan globaalien riippuvuussuhteiden riskit strategisilla aloilla ja kiihdyttänyt keskustelua EU:n strategisesta autonomiasta. Unionin tulisi lähestyä globalisaatiota kekseliäästi, vaikka ääniä Euroopan omavaraisuudesta on kuultu.

Pandemia paljastaa Euroopan haavoittuvuuden globaalien toimitusketjujen maailmassa. Maailmanlaajuinen kilpajuoksu suojaajien ja muiden sairaalatarvikkeiden hankkimiseksi osoittaa, miten EU:n talous ja kansalaisten turvallisuus ovat riippuvaisia tuonnista. Vuoden 2020 alussa nähtiin jyrkkä 13,5 prosentin pudotus Kiinan teollisessa tuotannossa. Maailman talousfoorumin mukaan tällä oli vakavia seurauksia kansainvälisille tuotantoverkoille.

Hankintaketjujen sekasorto laukaisi keskustelun siitä, pitäisikö EU:n strategista autonomiaa parantaa palauttamalla teollisuutta Eurooppaan ja minimoimalla EU:n riippuvuus maailmankaupasta. Ranskan presidentti Emmanuel

Macron on ennenkin vaatinut EU:lta aiempaa rohkeampaa toimintaa, ja nyt hän on korostanut unionin ”teollisen suvereniteetin” edistämistä. Hänen maanmiehensä, EU:n sisämarkkinakomissaari Thierry Bretonin mukaan globalisaatio on saattanut mennä liian pitkälle. Macronin ja Bretonin näkökulmasta nykyinen kriisi on tilaisuus tukea eurooppalaisia yrityksiä keskeisillä strategisilla aloilla. Jo ennen koronavirusta Eurooppa oli jäämässä jälkeeseen nousuvilla teknologian aloilla, kuten tekoälyssä tai pilvipalveluissa.

Berliinistä on kuultu varovaisempia ääniä. Se ei yllätä, kun ottaa huomioon Saksan riippuvuuden maailmankaupasta. Kiina on Saksan tuontimaiden listan kärjessä vuodesta toiseen päihittäen jopa

eurooppalaiset naapurit. Kiina on myös keskeinen markkina saksalaisille kone- ja autoteollisuuden yrityksille. Saksalaispoliitikot ja asiantuntijat pelkäävät, että laajempi irtaantuminen Kiinasta voisi kostautua, sillä Euroopan teollisuus on jatkossakin riippuvainen tuonnista, ja vastatoimet voivat vahingoittaa vientimarkkinoita. Kansleri Angela Merkel kuitenkin myönsi, että EU tarvitsee tiettyä itsemääräämisoikeutta tai ainakin sisäisen tuotannon tukipilarin joillakin strategisilla aloilla, erityisesti terveydenhuollossa.

Kriisi toi oman käännteensä keskusteluun EU:n strategisesta autonomiasta. Käsitteen taustalla on ajatus siitä, että EU:lla ja sen jäsenmailla on kyky tehdä itsenäisiä

päätöksiä ja toteuttaa niitä tukeutumatta muihin. Perinteisesti fokus on ollut sotilaspuolen puutteissa. Donald Trumpin valinta Yhdysvaltain presidentiksi ruokki eurooppalaispäättäjien keskustelua siitä, onko maanosalla varaa olla riippuvainen muista turvallisuutensa takaajina. Viime vuosina on otettu ensiaskelia riskeiltä suojautumiseksi investoimalla Euroopan sotilaallisiin kykyihin ja sotateollisuuteen.

Covid-19 kuitenkin osoittaa, että EU:n strateginen autonomia merkitsee muutakin kuin kykyä puolustaa aluettaan tai vakauttaa naapureita siviili- tai sotilasoperaatioilla. Kilpailun lisääntyessä kansainvälisessä ympäristössä Euroopan haavoittuvuutta ja puutteita pitää tarkastella laajemmin: globaaleihin taloudellisiin riippuvuuksiin liittyvä riski kansalaisten turvallisuudelle ja hyvinvoinnille.

Tarkasta riskiarviosta huolimatta EU:n strategisen autonomian kasvattamista ei pidä käsittää väärin: se ei tarkoita irtaantumista pitkäaikaisista liittolaisista tai globalisaation pysäyttämistä. EU:n ei kannata jättäytyä Yhdysvaltojen sotilaallisen turvan ulkopuolelle. Taloudessa unionilla ei ole varaa vähentää merkittävästi kauppaa Kiinan kanssa. EU saattaa lisäksi olla myöhässä osaamisen kehittämisessä tietyillä

nousevan teknologian aloilla. Strateginen autonomia merkitsee EU:n kykyä punnita globaalien riippuvuuksiensa riskejä ja hyötyjä niin, että yhteistyö ja keskinäisriippuvuus muiden kanssa on sopivalla tasolla.

Tämä pätee myös pandemiaan. Monien asiantuntijoiden mukaan strategisten toimialojen täydellinen kotiuttaminen ei ole realistinen ratkaisu, kun varaudutaan tuleviin terveyskriiseihin. Sen sijaan he suosittelevat tavarantoimittajien hajauttamista ja strategisten varmuusvarastojen kehittämistä. Vioistaan huolimatta Suomen sairaalatarvikevarastot pehmensivät kansainvälisistä toimitusongelmista aiheutunutta iskua kriisin alussa. Monipuolistaminen ja kestävyys – ei siis täysi riippumattomuus – ovat avainsanoja strategisen autonomian lisäämiseksi näinä aikoina.

Ennen kuin jokainen EU-maa erikseen investoi omaan tuotantoon ja varmuusvarastoihin, ratkaisujen etsiminen unionitasolla voisi olla järkevämpää ja helpompaa toteuttaa taloudellisesti. Viime vuonna EU käynnisti rescEU-nimisen strategisten varastojen kehittämismekanismien uusien riskien hallitsemiseksi. Terveyskriisien lisäksi hankkeessa varaudutaan biologisiin uhkiin ja ydinonnettomuuksiin. Toiminta on alkanut, ja ensimmäiset erät kasvusoajaimia

ovat jo lähteneet yhteisestä varastosta. Ranskan ja Saksan uusi aloite eurooppalaisesta pilvipalveluverkostosta on saanut lisää painoarvoa, sillä se voisi sallia arkaluonteisten terveystietojen käsittelyn tulevien pandemioiden hillitsemiseksi.

Rajumpi ratkaisu olisi antaa Euroopan komissiolle lisää toimivaltaa valvoa lääkintatarvikkeiden hankintaketjuja. Se voisi tällöin puuttua tilanteisiin, joissa jäsenmaat ovat liian riippuvaisia ulkopuolisista toimittajista. Aiemmin tänä vuonna komissio julkaisi teollisuusstrategiansa, joka korosti uutta poliittista tahtoa Euroopan teollisuuden vahvistamiseksi. Nykyinen kriisi kuitenkin opettaa, että komission teollisuuspolitiikan keskeisenä tavoitteena pitäisi olla strategisten toimitusketjujen hajauttaminen, esimerkiksi raaka-aineissa tai akkukenoissa.

Näitä synkemmässä skenaariossa viruksen taloudelliset seuraukset voisivat lisätä EU:n haavoittuvuutta: yrityksistä tulee houkuttelevia kohteita unionin ulkopuolisten tahojen valtauksille, ja jäsenmaat katsovat tarpeelliseksi laskea puolustusmenojaan. Kriisi tarjoaa silti tilaisuuden EU:lle tavoitella älykästä globalisaatiota. Siihen kuuluu Euroopan teollisuuden vahvistaminen tarvittaessa, toimitusten hajauttaminen aina kun mahdollista ja suhteiden säilyttäminen kumppaneihin.